

De televisieheld Mac Gyver redde zich vaak inventief uit lastige situaties. Met simpele huis- tuin- en keukenspullen, wat duct tape en een Zwitsers zakmes bedacht hij altijd wel een oplossing. Voor dit slim omgaan met materialen die voorhanden zijn, gebruikte de filosoof Levi Strauss in 1962 de term bricolage. Bricolage leidt tot een andere manier van denken bij landschapsarchitectuur. Dit stelt Bart Bomas van BVR in zijn onderzoek Pauzelandenschappen; over tijdelijk landschap en stedelijke ontwikkeling. Het thema is actueel. In de huidige economische crisis zijn uitgestelde projecten en vrijvallende ruimtes 'zonder programma' een onderwerp van toenemende aandacht. Dergelijke gebieden worden wel pauzelandenschappen genoemd. Het zijn gebieden die zich in een tussentijd bevinden én vanuit deze kwaliteit worden gebruikt.

In het onderzoek Pauzelandenschappen wordt verkend welke rol landschapsarchitectuur speelt in deze (stedelijke) thematiek. Bart Bomas verrichtte dit onderzoek naar de betekenis van tijdelijke landschappen voor stedelijke ontwikkeling. De verschillende soorten tijdelijke landschappen bieden inspiratie voor nieuwe vormen van stedelijke ontwikkeling. Tijdelijke landschappen zijn het resultaat van kortdurend gebruik van ruimte. In de stedelijke context gaat het vaak om vrijvallende ruimtes, zoals verlaten haventerreinen of een wijk die zal worden gesloopt. De crisis zorgt ervoor dat zulke gebieden langer in een pauzestand staan. Er wordt daarom door gemeentes naarstig gezocht naar tijdelijke invullingen van deze plekken. De groeiende praktijk van tijdelijk ruimtegebruik wijst uit dat tijdelijke landschappen kansen bieden voor de stad. Een verbetering van de openbare ruimte, een vergroting van de duurzaamheid, een grotere culturele betekenis en een onverwachte economische benutting zijn de mogelijke opbrengsten. Maar hoe ontwerp je een tijdelijk landschap?

Klassiek openbaar groen is vaak anoniem en in het bekende idioom ontworpen: geschoren gazons, bosplantsoenen en keurige functionaliteit. Het tijdelijke landschap is een veel veranderlijker wereld. Hierin bepalen bijvoorbeeld pioniersvegetaties, hergebruikte bouwmaterialen en flexibele architectuur het beeld. Door hiermee zwermen, netwerken en sferen te maken, ontstaan tijdelijke gebruiksruidtes op landschappelijke schaal. In contrast met de stedelijke context levert dit een verrassend, bevreedend, nieuwsgierig makend landschap op. Het leuke aan tijdelijke landschappen is, dat ze de bestaande context zowel benutten als in een nieuw licht zetten.

Stel, het landschap (of de stad) is een huiskamerinterieur met oude en nieuwe spullen, vol herinneringen en mogelijkheden - op te vatten als een palimpsest van verhalen. In een huiskamer heeft alles zo'n beetje zijn vaste plek. Zo af en toe wordt deze orde gewijzigd. Oude spullen worden opgeruimd en nieuwe, bijvoorbeeld een lamp, een bankstel of een plant, worden geïntroduceerd. Als het interieur zo met een kleine interventie wordt veranderd, verandert onze kijk op de huiskamer. Al het bestaande krijgt een nieuwe glans, een nieuwe positie. Wij heroriënteren ons in het interieur. Voor even treedt een testfase in. Staat alles op zijn goede plek, werkt de opstelling? Na een paar dagen schuiven en schikken is de juiste balans gevonden. Het interieur werd een gebeurtenis en sindsdien zien we die ruimte anders. Het tijdelijke landschap is op een vergelijkbare manier op te vatten als gebeurtenis en als een testfase voor het landschap of voor de stad. De relatief kleine improvisatorische interventie, het schuiven en schikken met wat voorhanden is (bricolage), verandert de ruimte en daardoor zien we die ruimte anders. Het tijdelijke landschap in de stad is zo niet alleen een test van nieuwe concepten op de vrijgekomen locatie, maar het kan ook de stad als geheel testen en veranderen - een vorm van proefondervindelijke wijsbegeerte. Met dit onderzoek Pauzelandenschappen en een ontwerpstudie voor een fictieve snelweg (A3) tussen Rotterdam en Amsterdam kwalificeerde Bart zich eind 2011 op basis van zijn ruime beroepservaring officieel als landschapsarchitect.